

Nr 204.

Av herr Sandegård m. fl., angående alternativa ritual för kyrkans gudstjänster och kyrkliga handlingar m. m.

Sedan Kungl. Maj:t i enlighet med 1936 års kyrkomötes beslut efter slutlig granskning stadfäst förslag till ny psalmbok för den svenska kyrkan, torde frågan om ny handbok inom närmaste tid, måhända redan innevarande år, anses mogen att föreläggas kyrkomötet, då det ärkebiskopen givna revisionsuppdraget i dagarna läser vara slutfört. Om behovet av denna revision har en av kyrkans biskopar, Tor Andræ, uttalat följande: »Kyrkans ledande män ha länge känt det ansvar, som hänsynen till förändrade tidsförhållanden och nya tänkesätt i detta hänseende pålägger. Tiden synes vara inne att skrida från ord till handling. — — — Kyrkomötet har begärt en varsam revision. Varsamhet får här icke betyda ängslig månhet om ord och formler utan blott aktsamhet om trons oförgängliga innehåll. Ty revisionens uppgift är icke att föra vår kyrka bort från verklig kristendom utan att på nytt närma det äkta och bestående kristna till vår tids människor och låta det tala till dem på deras eget språk.» Bortsett från viktigare synpunkter, enkannerligen hänsynen till kravet på inre homogenitet i den gudstjänstbok, som omfattar utom psalmer även texter och ritual för gudstjänster och kyrkliga handlingar, torde det icke saknas grund för en rätt allmän mening, att det slutliga fastställandet av såväl ny psalmbok som ny handbok och ny evangeliebok av påtagliga praktiska skäl lämpligast bort ske samtidigt. Det måste anses orimligt att med korta mellanrum utföra revision av dessa kyrkans böcker, oberoende av varandra, då de så nära höra samman och samma av den andliga och kyrkliga utvecklingen betingade förnyelsekrav föreligga för dem. Men härtill kommer ju också den ur t. ex. ekonomisk synpunkt viktiga omständigheten, att nya editioner genom det styckade revisionsarbetet måste avlösa varandra till den kyrkobesökande allmänhetens förfång.

Det andliga nutidsläget ger en bild av oroligt trevande och betydelsefulla förskjutningar i religiösa och kyrkliga frågor. Den religionsvetenskapliga forskningen har med tillhjälp av en otvivelaktigt stigande allmänbildning åstadkommit ökat intresse för men också en mer kritisk inställning till kyrkans förkunnelse och kultformer. Det borde vara utslutet att kyrkans offentliga böcker revideras utan hänsyn till tidens nya och positiva religiösa tankar och krav. Vill man ange en samlande linje för tidens nya religiösa frågeställningar, torde man våga hänvisa till den starkt kyrkovänliga och av äkta religiöst patos burna om än mot åtskilliga sidor av kyrkans förkunnelse och gudstjänstformer kritiska grundåskådning, som möter i framlidne professorn Emanuel Linderholms märkliga lilla skrift »Från dogmat till evangeliet».

Vill man se objektivet på »det andliga nutidsläget», skall man finna, att den nya religiösa orientering som här ges utan allt tvivel tillvunnit sig så stor anslutning inom den bildade lekmannavärlden, att man väl kan tala om en växande opinion. Vi tillåta oss att till belysning av samtidens viktiga religiösa och kyrkliga problem hänvisa till denna skrift. Den åskådning, som däri kommer till synes, utgör tillika bakgrunden till den samling av på omfattande och ingående förstudier i kyrkans gudstjänsthistoria grundade, liturgiskt nyskapande och innerligt religiösa nya ritual för kyrkans gudstjänster, kyrkliga akter och förrättningar Linderholm efterlämnat. Det borde vara otänkbart, att detta väldiga arbete av en framstående forskare och kyrkoman i längden skulle kunna sättas åt sidan vid arbetet för en av tidsläget påkallad revision av handbok och evangeliebok.

Det är förvisso ett allmänt intresse, att det nydaningsarbete, som för närvarande pågår inom skilda områden av kyrkans verksamhet, på allt sätt befordras. Så länge sambandet mellan stat och kyrka består, har emellertid också staten ett klart intresse och en plikt att tillse, att icke betydande grupper av religiösa och självständigt tänkande människor lämnas utan hänsyn vid utformandet av en gudstjänstordning och av kyrkliga verksamhetsformer, som dock skulle vara till för alla kyrkans medlemmar. Det kan givetvis sägas, att kyrkan icke har att därför tillgodose alla meningsriktningar, som här kunna vara tillfinnandes. Men det får väl ändå krävas, att kyrkan såsom en statens kyrka och en institution för hela folket icke uppställer fordran på absolut *likriktning* av sitt gudstjänstliv i en tid så rik på skiftningar i andligt avseende som vår. Man ville gärna påminna om en svensk ärkebiskops ord om en framtidens kyrka, där »det är högt i taket för andens och tankarnas flykt och vitt rum mellan väggarna för alla sinnen och lynnen och rörelser och behov, som på något sätt vilja höra henne till». Det måste finnas en marginal, inom vilken, även i kyrkans gudstjänstliv, alla ärliga och religiöst sinnade människor kunna finna uppbyggelse. Det borde vara kyrkan angeläget att mindre hålla på en stel traditionalism än behjärtat gå till mötes enligt vår mening rimliga krav på en sådan utformning av kyrkans officiella kultformer, att de tillgodose även en ny tids tros- och fromhetsart. Här föreliggande inga oöverkomliga svårigheter. Det har under senaste tiden från olika håll framhållits, att kyrkan skulle kunna, även med hänsyn till önskemålet av rikare omväxling, fortskrida på redan beträdd väg och skapa ett mindre antal alternativa ritual för gudstjänst och kyrkliga handlingar. Det är emellertid enligt vår mening nödvändigt, att kyrkan praktiskt undersöker framkomligheten av denna väg. Vi anse det påkallat, att, innan en ny handbok fastställs, sådana försök göras. Det vore kanske icke alldeles betydelselöst för strävandet att i någon mån häva en onödig spänning inom kyrkan. Ifråga om högmässogudstjänsten föreliggande i tryck professor Emanuel Linderholms och doktor Natanael Beskows förslag till nya ritual, det förra med musik av professor O. Lindberg.

En insiktsfull bedömare av det nutida kyrkliga tidsläget, doktor Torsten Fogelqvist, har i en artikel (Dag. Nyh. ^{21/3} 1937) yttrat bl. a. följande: »Vart den motsättning som här uppenbarats, som ständigt gör sig gällande och som icke kan betraktas som en krusning på ytan, skall leda, är icke lätt att förutse. Man kan tänka sig, att den leder till en upplösning eller till en klyvning eller till en bredare allmän plattform för de olika, ofta vitt skilda åskådningar, som sammanfattas under begreppet kristendom.» Vi tro att den önskvärda och ännu inom räckhåll liggande lösningen måste vara: skapandet av en bredare allmän plattform för det kristna livet inom kyrkan. Ett första steg härtill är att skapa denna plattform i kyrkans gudstjänstliv.

Med stöd av det anförda hemställa vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att i avvaktan på antagande av ny handbok för svenska kyrkan må vid högmässogudstjänst brukas professor Emanuel Linderholms eller doktor Natanael Beskows ritual för denna gudstjänst,

att i den handbok, som slutligt kan bliva fastställd, alternativa ritual för kyrkans gudstjänster och kyrkliga handlingar skola finnas tillgängliga till fritt bruk,

samt att i övrigt handbokens ritual för gudstjänster och kyrkliga handlingar skola tjäna till allenast huvudsaklig ledning och efterrättelse.

Stockholm den 23 januari 1937.

Karl Sandegård.

Alb. Bergström.

Ivar Englund.
